

Стефінін В.В.

к.е.н., доцент

Плець І.І.

к.е.н., викладач

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОБОРГОВОЇ ДОКТРИНИ ЯК ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ДЕРЖАВИ

Політика управління внутрішнім боргом України на сучасному етапі (йдеться про принципи діяльності суб'єктів державного фінансового процесу) будується на основі існуючої економічної та політичної ідеологій, що відображають сучасне бачення суспільного і державного устрою та відповідають європейським стандартам стабільності й економічного розвитку. В той же час стрімке й стабільне наростання величини внутрішнього державного боргу країни потребує комплексного теоретичного та методичного обґрунтування системи формування взаємозв'язків від моменту утворення внутрішнього державного боргу через регулювання та управління його величиною до повного погашення зобов'язань.

З огляду на зазначене особливої уваги, на нашу думку, заслуговує питання визначення внутрішньоборгової державної доктрини, або доктрини управління внутрішнім боргом держави. При цьому зазначимо, що вона аж ніяк не применшить значення існуючої «Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2013 – 2015 роки» [1].

У цьому контексті «внутрішньоборгова державна доктрина» – це складова стратегії соціально-економічного розвитку держави, цілісна система управління внутрішнім державним боргом, яка включає теоретичне обґрунтування понять, концепцій, законів, закономірностей, принципів, методів і дій на рівні держави з урахуванням реальної фінансово-економічної ситуації в країні, що дасть можливість стратегічно визначити ефективні механізми залучення, розподілу та використання запозичених державою коштів; здійснити контроль за величиною боргу; впровадити найбільш ефективні варіанти погашення, що в кінцевому підсумку зумовить оптимізацію структури, динаміки, величини внутрішнього державного боргу та мінімізацію витрат на його обслуговування, зміцнить існуючу систему суспільно-боргових відносин за участю держави [2].

Основними чинниками необхідності реалізації доктрини, тобто концептуального та методичного підходу до управління внутрішнім державним боргом є: наявність та зростання внутрішнього державного боргу, що має значний вплив на соціально-політичну ситуацію в країні та на суспільство в цілому; нагальна потреба у фінансуванні поточних державних витрат, проведенні реструктуризації величини внутрішнього державного боргу; відсутність системності у здійсненні фінансово-економічної оцінки фактичних результатів проведення як кожної окремої операції у сфері залучення кредитів і управління боргом, так і стану боргового портфеля загалом; відсутність або фрагментарність комплексного механізму управління і регулювання внутрішнього державного боргу.

Враховуючи нормативно-правові основи реалізації державної політики України, слід додати, що внутрішньоборгова доктрина відповідатиме засадам Конституції України, визначатиме основні положення реалізації боргових відносин всередині країни, їх майбутню перспективу (норми-початку). Можливі варіанти досягнення положень доктрини та їх обґрунтування визначатимуться концепцією (норми-принципи), яка, в свою чергу, дає змогу побудувати стратегію як сукупність цінностей, засобів, методів щодо її реалізації (визначально-установчі документи). Остання буде базисом практичної щоденної діяльності з управління і регулювання державною

заборгованістю. Конкретизація дій з реалізації стратегії на основі визначення норм, правил поведінки суб'єктів боргових відносин відобразатиметься в програмах (норми-правила), а планова деталізація їхньої поведінки в конкретних умовах у планах (норми-правила поведінки).

Ціль розробки та впровадження внутрішньоборгової доктрини полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних основ ефективного регулювання та управління внутрішнім державним боргом. Але в будь-якому разі всі дії, передбачені цією доктриною, повинні відповідати інтересам соціально-економічної і фінансової безпеки, майнового захисту громадян та бути спрямованими на досягнення стійкого зростання національної економіки, повної зайнятості, стримування інфляційних процесів, створення умов для розвитку підприємництва та забезпечення фінансування соціального захисту населення.

При розробці та реалізації внутрішньоборгової державної доктрини необхідно спиратися на комплекс принципів утворення державного боргу: базові принципи (збереження за державою права основного регулятора і гаранта верховенства права, фінансова незалежність, державна позаблоковість), цільові принципи (справедливість розподілу, принцип визначення пріоритетних напрямів використання запозичених коштів у відповідний період часу, принцип законності, доцільності та відповідальності випуску й прийняття боргових зобов'язань урядом, особиста відповідальність в утворенні та накопиченні боргів, принцип єдності кредитно-фінансової політики, принцип добросовісності та неприпустимості зловживань посадовими особами, принцип раціонального запозичення, спрямованості, принцип безумовного виконання зобов'язань, принцип об'єктивності у визначенні величини боргу, принцип підзвітності), принципи боргової політики (принцип обслуговування зобов'язань та підтримка довіри до держави та кредитного рейтингу, принцип довгострокової стратегії, принцип прозорості регулювання державного боргу).

Виходячи з викладеного, наголосимо на неприпустимості порушення принципів утворення та обслуговування державного боргу, односторонності вирішення цієї проблеми, а також на необхідності виваженої політики реалізації відносин у сфері державних запозичень, особливо за умов соціально-політичної нестабільності.

Внутрішньоборгову державну доктрину як структурний та системний підхід до управління внутрішнім державним боргом, орієнтований на практичне впровадження, реалізацію в економічній та фінансовій політиці, слід розглядати у двох площинах: у науково-теоретичному аспекті як узагальнюючий погляд (цілісну систему) на проблему дефіциту державного бюджету, а отже, на формування державного боргу та у практичному розумінні як регламентований документ, де зазначено систему фінансових принципів, розрахункових, прогнозних, аналітичних методів, розроблених з метою запобігання негативним ефектам утворення внутрішнього державного боргу.

Отже, результатом розробки та впровадження сучасної внутрішньоборгової доктрини України повинно стати визначення напрямів реформування принципів управління внутрішнім державним боргом – від розуміння боргу як інструменту покриття бюджетного дефіциту до розуміння його як інструменту забезпечення зростання соціально-економічного добробуту.

1. Постанова КМУ «Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2013–2015 роки» від 29 квітня 2013 р. № 320 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/320-2013-%D0%>.

2. Плец І.І. Управління внутрішнім державним боргом в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Плец Іван Іванович ; Європейський університет. – К., 2012. – 20 с.